

Adroddiad i'r:	Pwyllgor yr Iaith Gymraeg
Dyddiad y Cyfarfod:	2 Mai
Aelod/Swyddog Arweiniol:	Huw Hilditch Roberts / Nicola Stubbins
Awdur yr Adroddiad:	Gareth Watson – Arweinydd Tîm - Rheoli Cyfathrebu ac Ymgyrchoedd
Teitl:	Safonau'r Gymraeg

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â gweithredu Safonau'r Iaith Gymraeg.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Briffio ar ddatblygiadau gyda Safonau'r Gymraeg yn Sir Ddinbych.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Nodi cynnwys yr adroddiad.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae cryn dipyn o waith wedi digwydd yn Sir Ddinbych yn yr ymdrech i ymateb yn bositif i newidiadau mewn deddfwriaeth iaith. Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 wedi galluogi'r Llywodraeth i osod safonau mewn perthynas â'r iaith Gymraeg ac mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r Cyngor fabwysiadu Strategaeth y Gymraeg, fel rhan o'i ymateb i'r Safonau.

Mae'r Cyngor wedi ymateb yn bositif i'r ddeddfwriaeth newydd ac wedi gwneud ymrwymiad i groesawu Safonau'r Gymraeg a gwella diwylliant ac ethos dwyieithog y Cyngor.

Mae'r Cyngor eisoes yn ymateb yn gadarnhaol i Safonau'r Iaith Gymraeg ac mae eisoes wedi gweithredu llawer o'r camau a gytunwyd. Mae wedi ymateb yn bositif hefyd i'r fframwaith Mwy na Geiriau sydd wedi'i roi mewn lle i wella'r ddarpariaeth Gymraeg yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Mae cynllun gweithredu cynhwysfawr ar waith ac mae Sir Ddinbych wedi ymrwymo i weithredu'r cynllun gweithredu yn y sir, er budd trigolion y sir.

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran gweithredu'r Safonau. Er bod y Cyngor yn falch o'r cynnydd a wnaethpwyd, mae sicrhau bod y Cyngor cyfan yn cydymffurfio â'r Safonau yn dal i fod yn her, oherwydd maint a gwasgariad daearyddol y sefydliad.

Safonau'r Gymraeg: Prif ffocws y Cyngor dros y tair blynedd diwethaf fu paratoi a gweithredu'r 169 o Safonau a gyhoeddwyd gan Gomisiynydd yr Iaith Gymraeg. Mae gwaith helaeth wedi mynd rhagddo o fewn gwasanaethau i newid prosesau, gan sicrhau bod cwsmeriaid yn derbyn gwasanaeth dwyieithog, gan ganolbwyntio ar y cynnig gweithredol.

Mae'r Safonau yn gysylltiedig â gohebiaeth, hyrwyddo, llunio polisi a gweinyddu o fewn y Cyngor.

Mae llawer o gyfathrebu wedi digwydd mewn cysylltiad â'r Safonau, gan gynnwys negeseuon rheolaidd i staff gan y Prif Weithredwr, cyflwyniadau mewn Cynadleddau Arweinyddiaeth, sesiynau galw heibio i staff, cyflwyniadau mewn cyfarfodydd tîm.

Rhestr o gamau a ymgymerwyd i gydymffurfio â safonau darparu gwasanaeth.

- Rydym wedi darparu gohebiaeth i staff am ymateb i ohebiaeth, trefnu cyfarfodydd ac ateb y ffôn.
- Rydym wedi sicrhau bod holl staff yn cynnig trosglwyddo galwad i siaradwr Cymraeg wrth gysylltu â'r Cyngor.
- Rydym wedi cyflwyno un rhif ffôn ar gyfer prif switsfwrdd y Cyngor, sy'n rhoi'r opsiwn i bobl ddewis Gwasanaeth iaith Gymraeg.
- Rydym wedi darparu geiriad i staff i'w gynnwys mewn templedi llythyr, gan gynnig cyfle i drigolion ofyn am ohebiaeth yn Gymraeg yn y dyfodol.
- Rydym wedi rhoi neges ar ffôn y Ganolfan Gyswllt wedi'i recordio i nodi bod y llinell Gymraeg ar gael.
- Rydym wedi hysbysu staff sy'n trefnu cyfarfodydd cyhoeddus y dylai pob cyhoeddusrwydd/gwahoddiad fod yn y Gymraeg, y dylid trefnu cyfieithwyr ar y pryd ar gyfer cyfarfodydd cyhoeddus ac y dylai trefnwyr cyfarfodydd cyhoeddus atgoffa pobl ar ddechrau cyfarfodydd y gallant gyfrannu yn Gymraeg.
- Bydd yr holl ddogfennau a gynhyrchir ar gyfer y cyhoedd yn ddwyieithog, gan gynnwys deunydd hyrwyddo a dogfennaeth arddangos.
- Mae'r rhyngwyneb a dewislenni ar bob tudalen ar ein gwefan yn ddwyieithog.
- Mae pob ffurflen grant a dderbynnir yn y Gymraeg yn derbyn ymateb yn y Gymraeg.

Rhestr o gamau a gymerwyd i gydymffurfio â Safonau Gweithredol yn ystod 2016/17

- Rydym wedi cynhyrchu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol er mwyn hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r iaith ac mae'r ddogfen hon wedi cael ei chyhoeddi ar ein mewnwrwyd.
- Rydym wedi cyflwyno proses AD lle gofynnir i'r holl staff a ydynt yn dymuno cael eu contract cyflogaeth yn Gymraeg.
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o staff a ydynt yn dymuno cael gohebiaeth ar bapur yn ymwneud â'u cyflogaeth ac sydd wedi'i gyfeirio atynt yn bersonol (yn Gymraeg).
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o staff a ydynt yn dymuno derbyn gohebiaeth ar bapur yn ymwneud â'u hanghenion neu ofynion hyfforddiant yn y Gymraeg.
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o staff a ydynt yn dymuno cael dogfennau sy'n amlinellu eu hamcanion perfformiad yn Gymraeg a byddwn yn darparu dogfennau yn Gymraeg os mai dyna yw eu dymuniad.
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o staff a ydynt yn dymuno cael dogfennau sy'n amlinellu eu cynllun gyrfa yn Gymraeg a byddwn yn darparu dogfennau yn Gymraeg os mai dyna yw eu dymuniad.
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o staff a ydynt yn dymuno derbyn ffurflenni sy'n cofnodi ac yn awdurdodi gwyliau blynyddol, absenoldeb o'r gwaith ac oriau gwaith hyblyg yn y Gymraeg.

- Mae'r staff yn gallu gwneud cwynion yn Gymraeg drwy'r drefn gwyno gorfforaethol ac mae staff yn gwybod am hyn.
- Mae Gweithdrefn Gwyno Corfforaethol y Cyngor eisoes yn nodi y gall staff wneud cwyn yn y Gymraeg ac mae ganddynt hawl i ymateb i gŵyn a wnaed amdanynt yn Gymraeg. Mae'r staff wedi cael gwybod am yr hawl honno.
- Bydd y staff yn cael cynnig cyfle i gynnal unrhyw gyfarfodydd ynglŷn â chwynion a wneir yn eu herbyn yn y Gymraeg (gyda neu heb ddefnyddio cyfieithydd).
- Bydd unrhyw gofnod o benderfyniad sy'n ymwneud â chwyn yn erbyn aelod o staff yn cael ei gyhoeddi yn y Gymraeg (a bydd unrhyw gyfarfod dilynol yn cael ei gynnal yn y Gymraeg).
- Mae ein polisiâu Adnoddau Dynol yn datgan y gall staff ymateb yn Gymraeg i unrhyw honiadau a wneir yn eu herbyn.
- Mae meddalwedd cyfrifiadurol ar gyfer gwirio sillafu a gramadeg wedi cael ei ddarparu i bob aelod o staff sy'n siarad neu'n dysgu Cymraeg a darperir rhyngwynebaw Cymraeg ar gyfer meddalwedd (megis Microsoft Word) pan fo staff yn dymuno cael hynny.
- Rydym wedi cyfieithu'r testun ar hafan y fewnrwyd i'r Gymraeg.
- Mae unrhyw dudalennau ar y fewnrwyd sydd â thudalennau cyfatebol yn y Gymraeg yn cynnwys dolen uniongyrchol i'r dudalen Gymraeg.
- Mae tudalennau wedi cael eu creu ar y fewnrwyd sy'n darparu gwasanaethau a deunydd cefnogi i hyrwyddo'r iaith Gymraeg a chynorthwyo staff wrth ddefnyddio'r iaith Gymraeg.
- Mae'r fewnrwyd wedi cael ei chyfieithu'n gyfan gwbl ac mae bellach ar gael yn yr iaith ddewisedig.
- Mae'r Cyngor wedi cynnal asesiad o sgiliau iaith Gymraeg gweithwyr trwy hunanasesiad.
- Mae'r Cyngor yn hyrwyddo cyfleoedd yn ystod oriau gwaith i weithwyr gael cyrsiau Cymraeg sylfaenol.
- Mae'r Cyngor yn darparu cyfleoedd i staff sydd eisiau gwella eu hyfforddiant Cymraeg sylfaenol drwy gynnig hyfforddiant pellach.
- Mae'r Cyngor wedi datblygu modiwl e-ddysgu, er mwyn codi ymwybyddiaeth staff o'r iaith Gymraeg.
- Darperir gwybodaeth i godi ymwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg i bob aelod o staff newydd.
- Rydym wedi darparu geiriad i staff ddefnyddio ar eu llofnod e-bost, i hysbysu pobl a ydynt yn siaradwyr Cymraeg rhugl neu'n ddysgwyr.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r penderfyniad yn cyfrannu at ddatblygiad y Gymraeg a'r diwylliant Cymreig, sy'n tanategu Cynllun Corfforaethol y Cyngor. Mae hefyd yn ymateb

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes cyllideb mewn lle ar gyfer y gwaith hwn a bydd unrhyw gostau cysylltiedig yn cael eu hysgwyddo'n uniongyrchol gan wasanaethau.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Er nad oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les ffurfiol ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'n werth nodi rhai o'r manteision allweddol mewn perthynas â Deddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Safonau Iaith Gymraeg.

Un o elfennau allweddol Ddeddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw: "Cymru â diwylliant bywiog ac iaith Gymraeg ffyniannus: Cymdeithas sy'n hybu ac yn diogelu diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, chwaraeon a hamdden."

Mae gan y Cyngor rôl hefyd, trwy ei Safonau Iaith Gymraeg, i hyrwyddo cyfleoedd i gymunedau lleol gymryd rhan mewn gweithgareddau iaith Gymraeg.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Ymgynghorwyd â'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac Aelodau'r Cabinet.

9. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Y prif risg yw enw da'r awdurdod gan ein bod eisoes wedi gwneud ymrwymiad yn ein Strategaeth y Gymraeg a thrwy'r iaith Gymraeg